

lichting zou voor 1951 moeten worden volstaan met een eerste begin van den bouw van openbare schuilplaatsen in de meest bedreigde gemeenten (Amsterdam, Rotterdam c.a., 's-Gravenhage c.a., Utrecht, Eindhoven en Amersfoort), waarvoor voor het jaar 1951 f 1 miljoen nodig zouden zijn. Voor 1952 zouden f 2,5 miljoen moeten worden uitgetrokken, welk bedrag mede zou zijn bestemd voor den bouw van openbare schuilplaatsen in de andere belangrijke A-gemeenten. De verdere voorziening in de behoeften aan openbare schuilgelegenheid zou, aldus de voren bedoelde toelichting, pas in 1953 ter hand worden genomen. De bouw van openbare schuilplaatsen in de B-gemeenten is, volgens die toelichting, behoudens enige uitzonderingen niet nodig.

Naar aanleiding van een bij de openbare beraadslaging over deze wetsontwerpen in de Tweede Kamer gestelde vraag, of bovengenoemd aantal van 100 000 personen niet te laag is geraamd (vgl. *Handelingen*, zitting 1951—1952, blz. 2358), heeft de Minister zonder portefeuille medegedeeld (vgl. t.a.p. blz. 2376), dat dit aantal berust op een raming van de Coördinatiecommissie voor de burgerlijke verdediging, en dat bij een later in de A-gemeenten en in de belangrijkste B-gemeenten gehouden onderzoek is gebleken, dat met dit aantal aan de wens, van de zijde der gemeenten geuit, kan worden tegemoetgekomen, mits men voor het overige zorg er voor drage, dat men zoveel mogelijk komt tot het (in oorlogstijd) vermijden van bevolkingsconcentraties, o.a. door het bevorderen van spreiding in de verkeersspitsuren en door het niet houden van markten en grote bijeenkomsten in de gevaren aantrekkende stadsdelen. Over het beleid ten aanzien van de openbare schuilplaatsen heeft, aldus de bewindsman, het Ministerie van Binnenlandse Zaken overleg gepleegd met verschillende gemeenten en „men meent in die gemeenten, dat men, mits men een zodanige oplossing zoekt, dat het mogelijk zal zijn voor bepaalde openbare schuilplaatsen gelegenheden te vinden bij viaducten of bruggen e.d., met het geprojecteerde aantal schuilplaatsen wel zal uitkomen”. (Vgl. *Handelingen*—Tweede Kamer, zitting 1951—1952, blz. 2376). Voor het overige erkende de Minister, dat „wij met het bedrag van vijf miljoen niet zullen uitkomen”, waarbij hij verklaarde, dat reeds besprekingen gaande waren over verhoging van dat bedrag.

Het vorenstaande gaf aanleiding tot het stellen van de volgende vragen:

a. Is in A-gemeenten met den bouw van openbare schuilplaatsen thans een eerste begin gemaakt, en zo neen, zal daarmee dan nog in 1952 in de meest bedreigde gemeenten (kunnen) worden aangevangen?

b. Welke belangrijke B-gemeenten komen voor den bouw van openbare schuilplaatsen in aanmerking?

c. Is het aantal van 100 000 personen, voor wie schuilplaatsen worden geprojecteerd, niet veel te gering?

d. Wordt nog vastgehouden aan de in Juli 1951 (vgl. wetsontwerp no. 2215, stuk no. 3) geopperde gedachte, dat de kosten van openbare schuilplaatsen voor 50, resp. 100, personen slechts f 6000, resp. f 8000, zouden bedragen, en zo neen, hoe groot zijn thans de geraamde kosten, en welke vergoeding wordt per schuilplaats aan de gemeenten toegedacht?

e. Ligt het nog in de bedoeling, voor 50 000 personen openbare schuilplaatsen nabij drukke verkeerspunten te laten bouwen en voor 50 000 personen schuilgelegenheid nabij drukke verkeerspunten te vinden door een verplichting tot openstelling bij luchtalarm van kelderruimten in grote gebouwen van hechte betonconstructie? Zo ja, welke vergoedingen zullen de gemeenten ontvangen voor noodzakelijke voorzieningen ten behoeve van laastbedoelde schuilgelegenheden?

f. Tot welk een bedrag zal het totaal van f 5 miljoen worden verhoogd?

Van andere zijde werd de vraag gesteld, tot welke uitkomst de besprekingen met den Minister van Wederopbouw en Volkhuysvesting ter zake van de schuilplaatsen hebben geleid. (Vgl. *Handelingen* Tweede Kamer, zitting 1951—1952, blz. 2376.)

§ 3. Vele leden stelden, dat bij deze wetsontwerpen soortgelijke opmerkingen op haar plaats zijn, als werden gemaakt in § 2 van het Voorlopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer over wetsontwerp no. 1539.

Zo vestigden zij bijv. de aandacht op artikel 4 van het eerste wetsontwerp, hetwelk overeenstemming vereist tussen den Minister van Binnenlandse Zaken en de bewindslieden, wie de materie, waarvan hier sprake is, mede aangaat, alsmede op artikel 2 van het vierde wetsontwerp, hetwelk voorschrijft, dat ieder der Ministers in overeenstemming met den Minister van Economische Zaken heeft te handelen, doch voorrang toekent aan de Ministers van Oorlog en van Marine. (Ook boven den Minister van Economische Zaken?)

Voorts gewaagden zij van artikel 8 van dat wetsontwerp, waarbij eveneens den Minister-President zeer ver gaande bevoegdheden worden verleend. Naar aanleiding hiervan maakten zij de opmerking, dat in de Memorie van Antwoord op voren vermeld Eerste-Kamerverslag nopens wetsontwerp no. 1539 in § 2 geen bescheid is gegeven op de vraag, hoe uit de wet zal zijn te lezen, dat onder den „Minister-President” de Raad van Ministers zal zijn te verstaan.

Ten slotte spraken zij de vrees uit, dat toepassing van de ontworpen bepalingen zou leiden tot ambtenarenheerschappij.

§ 4. De artikelen 88 en 89 van het tweede wetsontwerp bevatten de mogelijkheid, in beroep te gaan respectievelijk van een oproep van den burgemeester bij den Commissaris der Koningin en van de beslissing daarop van laatstgenoemde bij de Kroon. Als gevolg hiervan duchtte men op het centrale punt veel onnodigen administratieven rompslomp. Gevoeglijk had, naar men meende, met een beroep op den Commissaris der Koningin kunnen worden volstaan.

Aldus vastgesteld den 14den Juni 1952.

TJALMA
DE VOS VAN STEENWIJK
VAN LIESHOUT
DE JONG.

2419

Ro. 162 a

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS
over het ontwerp van wet, inzake:

- a. bescherming van de bevolking;
- b. noodwachten voor de bescherming van de bevolking, de personeelsvoorziening van deze noodwachten en de rechts-toestand van dit personeel;
- c. verplaatsing van de bevolking;
- d. verzekering van het beschikbaar blijven van goederen in geval van oorlog, oorlogsgevaar, daaraan verwante en daarmee verband houdende buitengewone omstandigheden.

Nadat het Voorlopig Verslag der Commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD

Het Voorlopig Verslag betreffende de ontwerpen van wet inzake de bescherming van de bevolking c.a. geeft de ondergetekenden aanleiding om, mede namens hun bij deze ontwerpen betrokken ambtgenoten, het onderstaande ter kennis van de Kamer te brengen.

I. Opmerkingen van algemene aard

De ondergetekenden hebben met erkentelijkheid er van kennis genomen, dat vele leden, blijkens hun op blz. 1 en 2 van het Voorlopig Verslag gedane verklaringen, hun waardering hebben uitgesproken voor de indiening van deze voorstellen en de wijze waarop in de ontwerpen is gestreefd naar een juiste verhouding tussen bemoeiingen van de centrale en die van de lokale Overheid.

De verdeling van taak en bevoegdheid, zoals die in de ontwerpen is neergelegd, doet naar hun oordeel recht wedervaren zowel aan het feit, dat, enerzijds, de onderhavige materie vele uitgesproken bovengemeentelijke facetten vertoont en dat de opbouw van de bescherming van de bevolking slechts doeltreffend kan worden voltrokken in het kader van een nationaal plan, als, anderzijds, aan de omstandigheid, dat de bescherming van de bevolking voor haar wel-slagen grotendeels is aangewezen op de toewijding en bekwaamheid van de plaatselijke gezagsdragers. Het spreekt in dit opzicht vanzelf, dat aan de centrale Overheid zekere bevoegdheden worden voorbehouden, maar daarbij is naar het oordeel van de ondergetekenden niet verder gegaan dan noodzakelijk is.

Terecht wordt in het Voorlopig Verslag de aandacht gevestigd op de positie van de burgemeester ten opzichte van de politiezorg tot handhaving van de openbare orde en rust en het opperbevel bij brand en brandbestrijding. Ook in de Wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen van 1936 berustte de plaatselijke uitvoering der wet bij de burgemeester.

De ondergetekenden zijn er volkomen van doordrongen, dat ernstige aandacht moet worden besteed aan de voorlichting. Daartoe is dan ook de Stichting B.B.B. in het leven geroepen. In de Raad van Bestuur van deze Stichting hebben tal van vooraanstaande personen zitting willen nemen. Het Bureau van de Stichting, dat technisch wordt bijgestaan door de Commissie van deskundigen op het gebied van voorlichting en propaganda, is in korte tijd ingericht en met zijn werkzaamheden begonnen. Zoals aan de Kamer uit de persartikelen zal zijn gebleken, heeft de algemene opinievorming reeds in Maart een aanvang genomen. Zij wordt, evenals het vervaardigen van propaganda-media, centraal door de Stichting geleid, terwijl voor de propaganda ter zake van de zelfbescherming, die de grondslag van de B.B. vormt, en de wervingsactie het accent zal worden gelegd bij de plaatselijke comité's, welke door en onder auspiciën van de burgemeesters worden opgericht. Het Bureau van de Stichting zal aan de lokale comité's de nodige inlichtingen en allerlei propagandamateriaal verstrekken.

Vervolgens is in het Voorlopig Verslag betoogd, dat de kostenregeling, neergelegd in artikel 26 van het eerste wetsontwerp, tamelijk vaag zou zijn en dat het aanbeveling zou hebben verdiend, de tegemoetkoming van het Rijk in de bedoelde kosten niet bij algemene maatregel van bestuur, doch bij de wet zelf te regelen. De ondergetekenden merken naar aanleiding hiervan op, dat de omvang van de bescherming van de bevolking en de bijzonderheden, welke zich hierbij voordoen het niet mogelijk maken de regeling van de kosten in de wet vast te leggen. Vandaar dat de Regering de voorkeur geeft aan een regeling bij algemene maatregel van bestuur, welke volgens artikel 26, zoals dat thans luidt, binnen drie maanden ter bekrachtiging bij de wet zal moeten worden aangeboden.

Richtsnoer bij de financiële regeling is en blijft nog steeds, dat de extra-kosten van wezenlijke betekenis voor de gemeenten uit de B.B. voortvloeiend, door het Rijk zullen worden vergoed. Deze vergoedingen zullen plaats vinden aan de hand van normen, opdat aldus bereikt worde, dat de gemeenten er een eigen belang bij hebben, de B.B. — binnen het kader van het nationale plan — zo economisch mogelijk te organiseren.

Dat door het Rijk norm-vergoedingen worden toegekend, vindt zijn verklaring in het nationale belang, dat bij dat onderdeel der nationale verdediging is betrokken. Dat er goede gronden aanwezig zijn om de materiële uitrusting wel, doch de personele niet voor Rijksrekening te nemen, kunnen de ondergetekenden niet inzien. Integendeel; uit hoofde van het op het spel staande belang van de nationale verdediging ligt het voor de hand, dat het Rijk de extra kosten der gemeenten terzake van de B.B. in beginsel voor zijn rekening neemt.

Het nut van de in artikel 13 van het eerste wetsontwerp voorgezochte schorsing en vernietiging van burgemeesterlijke verordeningen achten de ondergetekenden stellig aanwezig. Evenals de besluiten van de raad en van Burgemeester en Wethouders, welke met de wetten of het algemeen belang strijden, aan schorsing of vernietiging onderhevig zijn, dienen ook de burgemeesterlijke verordeningen, bedoeld in artikel 13, eerste lid, van het wetsontwerp, — welke verordeningen ook in niet direct calamiteuze omstandigheden vastgesteld kunnen worden — uit gelijken hoofde door de Kroon geschorst of vernietigd te kunnen worden. Voor spoedeisende gevallen is voorgesteld de Commissaris der Koningin bevoegd te verklaren tot voorlopige buitenwerking stelling ener verordening, terwijl tevens — zoals in de Memorie van Toelichting is opgemerkt bij artikel 14 (oud) — in geval van uiterste noodzaak met behulp van een aanwijzing, als bedoeld in artikel 20 van het Wetsontwerp, ingegrepen kan worden.

De ondergetekenden onderschrijven geheel de door enige leden uitgesproken mening, dat de bescherming van de burgerij nimmer volledig en dat de organisatie daarvan niet opeens gereed kan zijn. Terecht hebben evenbedoelde leden niettemin de noodzaak van beschermingsmaatregelen gesteld. Immers al moge de bescherming niet voor 100 pct. te verwezenlijken zijn, dit neemt niet weg, dat met een redelijke organisatie en een vastberaden optreden toch een hoge graad van bescherming bereikt kan worden, zodat de voor dit doel uitgetrokken bedragen alleszins wel zullen zijn besteed. Ook de mening, dat het uitgetrokken bedrag van circa 80 miljoen te gering is, onderschrijven de ondergetekenden in dier voege, dat mede tengevolge van prijsstijgingen en enige aanvullende voorzieningen dit bedrag, naar te verwachten is, zal moeten worden overschreden. De beslissing hieromtrent zal, aangezien deze overschrijding in de Rijksbegroting van 1953 tot uitdrukking zal dienen te komen, door het opvolgend Kabinet moeten worden genomen.

De door enige leden terecht onvermijdelijk genoemde omstandigheid, dat de burgemeester van hoger hand richtlijnen zal ontvangen, doet niet af aan het feit, dat in de lokale sfeer de burgemeester de centrale figuur zal zijn en zij betekent dan ook allermindst een miskenning van de bijzondere positie van deze gezagsdrager als vertouwensman der gemeente.

Met de door sommige leden gebezigde term „hierarchieke gezagsordening” zijn de verhoudingen, zoals geregeld in het ontwerp van wet Bescherming Bevolking, niet juist getekend; in zulk een ordening is een bevoegdheid van hoger gezag tot het geven van „aanwijzingen” normaal, terwijl deze in het ontwerp beperkt is tot de zeer bijzondere omstandigheden, wanneer de bescherming van de bevolking in staat van paraatheid is gebracht.

De ondergetekenden betreuren, dat de term „aanwijzingen” blijkbaar enige aanstoot heeft gegeven, maar zij kunnen om de hiervoor ontvouwde reden niet het oordeel onderschrijven, dat de ontwerpen „sterke centralistische tendenties” vertonen of herinneren aan het regime van de Duitse bezettingstijd, dan wel tot bewijs zouden kunnen strekken van de stelling, dat ten Departemente van Binnenlandse Zaken het ware vertrouwen in het beleid en de bekwaamheid van de plaatselijke autoriteiten ontbreekt.

De ondergetekenden verwachten stellig, dat deze autoriteiten, evenals in de Meidagen van 1940 het geval was, vrijwel zonder uitzondering het in hen gestelde vertrouwen waardig zullen blijken, maar een Regering, die zich haar verantwoordelijkheid bewust is, kan niet de ogen sluiten voor de mogelijkheid, dat er uitzonderingen kunnen voorkomen. Daarom dient zij zich de bevoegdheid voor te behouden, om, wanneer zich onverhoopt zulk een geval mocht voordoen, corrigerend op te treden. Het lijkt de ondergetekenden geen juiste voorstelling van zaken, wanneer men stelt, dat door een dergelijke, voor uitzonderingsgevallen geschapen voorziening het vertrouwen in de lokale overheden reeds bij voorbaat discutabel wordt gesteld.

Dat aanvankelijk gedacht is aan een centrale registratie van alle noodwachters in den lande vond uitsluitend zijn oorzaak in het feit, dat het zich liet aanzien, dat zulks uit hoofde van de sociale voorzieningen noodzakelijk zou zijn. Nu dit niet het geval is gebleken, is dit denkbeeld uiteraard en gaarne losgelaten.

Met betrekking tot de vraag betreffende de vordering van motorvoertuigen voor de bescherming bevolking merken de ondergetekenden op, dat het noodzakelijk geoordeeld wordt, in deze centralisatie te bevorderen, waarbij door de Rijksverkeersinspectie de provinciën als vorderingsdistricten bescherming bevolking worden vastgesteld. In deze gebieden zal het voor de verschillende gemeenten of kringen ten behoeve van de bescherming bevolking benodigde aantal voertuigen zodra nodig worden gevorderd. De gemeente, ten behoeve waarvan gevorderd moet worden, zal nl. niet in alle gevallen dezelfde zijn als die, waar de vordering zal geschieden. Het zal immers kunnen voorkomen, zoals de ondergetekenden reeds opmerkten in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal over het ontwerp van wet tot wijziging van Hoofdstuk V der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951, no. 2215 (stuk 69a), dat b.v. in mobilisatiecentra een onevenredig groot aantal voertuigen van militaire zijde zal worden gevorderd. Het ligt om deze reden in het voornemen de burgemeesters van de gemeenten of kringen, ten behoeve waarvan de vordering zal geschieden, alle daarop betrekking hebbende bescheiden toe te zenden, zodat deze autoriteiten terzake tijdig volledig op de hoogte zullen zijn.

Wanneer de organisatie bescherming bevolking op voet van paraatheid wordt gebracht, — of zoveel eerder als de Regering het nodig zal achten, dat de vordering daadwerkelijk ten uitvoer wordt gelegd, — zal door de Rijksverkeersinspectie er voor worden zorg gedragen, dat alle voor vordering aangegeven motorvoertuigen naar de desbetreffende vorderingssterreinen worden gezonden. Door de burgemeesters zelve aangewezen vorderingscommissarissen zullen met het hun eventueel toegevoegde personeel ter plaatse aanwezig zijn om de vordering van de voor de bescherming bevolking benodigde motorvoertuigen aan de hand van alle reeds tijdig toegezonden bescheiden ter hand te nemen.

Voor wat betreft de vordering in gebruik van motorvoertuigen ten behoeve van reserve-eenheden en z.g. bij oproep te formeren eenheden zullen door de bevrachtingsagenten van de Rijksverkeersinspectie maatregelen worden getroffen, opdat vanaf het tijdstip, dat de Regering zulks nodig zal achten steeds op bepaalde plaatsen het aantal maximaal benodigde motorvoertuigen van het vereiste type in de kortst mogelijke tijd beschikbaar zal zijn.

Bovenuitgezegde regelingen, waarbij het nodige voorbereidende werk wordt verricht door de Rijksverkeersinspectie, zullen door de vorderingscommissarissen in overleg met de Rijksverkeersinspecteurs ten uitvoer worden gebracht en voor zover zich thans laat aanzien zullen de voor de bescherming bevolking benodigde aantallen motorvoertuigen op deze wijze onder alle omstandigheden beschikbaar kunnen worden gesteld.

De ondergetekenden achten de verbanden verbroken, wanneer communicatie tussen de burgemeesters en de betrokken instanties van de Rijksverkeersinspectie niet meer op zodanige wijze mogelijk is (dus ook al zou op enigerlei wijze nog een beperkt lijn- of radiografisch contact bestaan), dat de vordering op doelmatige wijze kan geschiede.

den. Overigens is er echter, zoals naar de ondergetekenden vertrouwen zal blijken, naar gestreefd om in de regeling, welke hierboven werd uiteengezet, de rol, welke de verbanden uiteindelijk bij de daadwerkelijke vordering spelen, zo klein mogelijk te doen zijn, door de burgemeesters alle op de vordering betrekking hebbende bescheiden tijdig toe te zenden, zodat zij, al zouden inderdaad alle verbanden verbroken zijn, de vordering, ook indien ogenblikkelijk ingrijpen geboden is, onmiddellijk kunnen doen uitvoeren.

Aangezien de B.B. in hoge mate steunt op de intercommunale samenwerking van noodwachten en die van lokale noodwachten met Rijks mobiele colonnes, moet uiteraard waar nodig gestreefd worden naar uniformiteit van uitrusting. Centrale aankoop is hiertoe een garantie. Bovendien komt centrale aankoop van grote aantallen artikelen zeer belangrijk voordeliger uit dan gedecentraliseerde aanschaffingen door de gemeenten.

De in het Voorlopig Verslag genoemde kruiwagens vormen voor de bereikte besparing een uitstekend voorbeeld. Deze kruiwagens behoren bij de uitrusting der reddingsploegen; deze uitrusting bestaat uit ongeveer 70 artikelen, waarvan de kleine worden samengevoegd in enkele kisten. De bij deze uitrusting behorende ladders en kruiwagens worden uiteraard niet verpakt. Voor alle reddingsploegen tezamen zijn ongeveer 1500 kruiwagens besteld. De prijs per stuk bedraagt f 60,— — 25 % — 2 % franco magazijn. De verstrekking aan de gemeenten heeft dus niet plaats van 's-Gravenhage uit, maar af fabriek. Deze stalen kruiwagens kosten, naar uit informatie blijkt in de winkel f 60,— en in partijen van 100 stuks f 48,—. De besparing is dus te stellen op gemiddeld f 10,— per stuk. Voor deze ene post van 1500 kruiwagens brengt de centrale aankoop dus een besparing van rond f 15 000,—.

Vervolgens wordt in het Voorlopig Verslag gewezen op het grote aantal circulaires. Reeds in de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs van de Eerste Kamer inzake de wijziging van Hoofdstuk V der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951 hebben de ondergetekenden uiteengezet, dat een eerste eis, waaraan voldaan moet worden, is, dat de plaatselijke organisatie past in het provinciale en nationale systeem, opdat samenwerking en de verlening van onderlinge bijstand effectief kunnen zijn. Daarvoor is nodig, dat:

a. de opbouw van de plaatselijke organisatie geschiedt met inachtneming van enige centrale richtlijnen, binnen welke voldoende ruimte bestaat voor eigen activiteit en om ten volle te kunnen profiteren van plaatselijke omstandigheden en verhoudingen, waardoor tevens verstarring wordt voorkomen;

b. eenheid in de opleiding wordt verkregen;

c. regelmatige oefeningen in groot verband plaats kunnen vinden. Een organisatie van de bescherming van de bevolking in de omvang zoals deze thans wordt gebracht, kan niet uit de grond worden gestampt. Daarvoor is nodig stafwerk, daarvoor kan ook een gedegen voorbereiding op papier niet worden ontbeerd. De praktijk leert, dat hieraan in provincie en gemeente grote behoefte bestaat en dat men op prijs stelt te vernemen, wat door het centrale apparaat wordt uitgewerkt.

Hierboven werd reeds de juistheid erkend van de door enige leden tot uitdrukking gebrachte mening, dat de B.B. nimmer afdoende kan zijn.

Het is inderdaad onmogelijk maatregelen te treffen, die zulk een afdoende bescherming zouden kunnen bieden, dat de moderne oorlog geen enkel slachtoffer zou eisen. Hieraan — zoals ettelijke leden deden — de vraag te verbinden of de uitgetrokken bedragen wel aan hun doel zullen beantwoorden, is echter geheel onjuist. Met evenveel recht zou men kunnen stellen, dat de gelden, die aan de volksgezondheid worden besteed, niet aan hun doel zouden beantwoorden, omdat men ziekten en kwalen nooit geheel en al voorkomen kan. Deze leden constateerden zelf, dat de voorgestelde maatregelen in elk geval zullen bijdragen tot vermindering van het oorlogsgeweld. Inderdaad, de Bescherming Bevolking zou haar doel voorbijschieten, als zij zou streven naar een utopistische doelstelling; erkend dient te worden, dat zij alleen streven kan naar een zo groot mogelijke reductie van het verlies aan mensenlevens en van de materiële schade, die een moderne oorlog teweeg kan brengen. Het is haar taak deze verliezen tot een minimum te beperken. Naarmate de organisatie Bescherming Bevolking doelmatiger kan worden opgezet, zullen de verliezen kleiner worden. Reeds een eenvoudige bescherming vermindert onmiddellijk de kans op slachtoffers met een hoog percentage, zodat door een goed opgezette en doeltreffend georganiseerde bescherming ongetwijfeld een resultaat zal worden bereikt, waartegenover de huidige financiële offers stellig volledig verantwoord zullen zijn te achten.

Door ervaring en wetenschappelijke bestudering, is men in internationale kringen van deskundigen tot de stellige overtuiging ge-

komen, dat een hoge graad van bescherming tegen het geweld van een moderne oorlog zeer wel mogelijk is, mits een goed geïnstrueerde bevolking de zelfbeschermingsmaatregelen terdege kent en toepast en mits beschikt kan worden over een uitstekende beschermingsorganisatie van goed opgeleide en goed toegeruste noodwachten.

Daartoe zal inderdaad een intensieve voorlichting van de bevolking noodzakelijk zijn, waarvoor, zoals reeds werd opgemerkt, de Stichting Bevordering Bescherming Bevolking in het leven is geroepen.

Metterdaad tracht de Stichting B.B.B. ons volk van de mogelijkheid ener doeltreffende bescherming te overtuigen. Hierbij moet intussen — zulks naar aanleiding van de in het Voorlopig Verslag weergegeven indruk als zou ons volk niet geloven in een doeltreffende bescherming der bevolking — worden opgemerkt, dat een, in opdracht van de Stichting Bevordering Bescherming Bevolking door de Stichting voor de Statistiek ingesteld opinie-onderzoek, er op duidt, dat het vertrouwen van ons volk in de mogelijkheden tot bescherming groter is, dan de betrokken leden veronderstellen. De percentages van hen, die bescherming mogelijk achten en de organisatie Bescherming Bevolking als een goede instelling beschouwen, zijn verheugend hoog.

De resultaten van dit onderzoek zijn ter visie van de leden ter griffie gedeponneerd.

De ondergetekenden kunnen de gedachtengang van de enkele leden, die ernstig bezwaar hebben tegen de wetsontwerpen, die huns inziens de oorlogs-psychose zullen aanwakkeren en daarom een soort van oorlogsvoorbereiding zouden zijn, niet volgen. Wanneer deze leden stellen, dat de uitgetrokken gelden beter besteed kunnen worden tot propaganda voor de vrede, gaan zij blijkbaar uit van de veronderstelling, dat het gevaar van een oorlog niet geheel denkbeeldig is. Met dit gevaar voor ogen kan er echter moeilijk bezwaar bestaan tegen het nemen van maatregelen, die strekken om de rampzalige gevolgen van zulk een oorlog voor de bevolking zoveel mogelijk te beperken.

Bij de mening van de andere leden, die de opvatting van de enkele, hiérvóór bedoelde leden betwisten, sluiten de ondergetekenden zich geheel aan. Met betrekking tot hetgeen door deze leden omtrent de kostenverdeling tussen Rijk en gemeenten werd opgemerkt, herhalen de ondergetekenden, dat hun inziens de van wezenlijke omvang zijnde extra-kosten der gemeenten uit de B.B. voortvloeiende, middels een normvergoeding door het Rijk moeten worden gedragen. Dat de grote gemeenten zich ter zake uitgaven zouden moeten getroosten, welke haar draagkracht te boven gaan, achten de ondergetekenden bepaaldelijk onjuist.

II. Opmerkingen van bijzondere aard

§ 1. De ondergetekenden hebben met erkentelijkheid ervan kennis genomen, dat men artikel 26 in zijn aangevulde vorm een verbetering acht. De onderdelen van de bescherming bevolking, waarvoor vergoedingen aan de gemeenten zijn toegedacht, zijn de volgende:

- a. commandovoering (f 560 000 per jaar);
- b. opslag en onderhoud van materieel (f 112 000 per jaar);
- c. tijdelijke versterking van de gemeentepolitie gedurende een deel van 1951, 1952 en een deel van 1953 (in totaal f 4 500 000);
- d. bouw van openbare schuilplaatsen (in totaal f 5 000 000);
- e. opleiding van personeel f 5 093 651.

Bovendien wordt het materieel, dat de gemeenten uit hoofde van de bescherming bevolking extra nodig hebben, zoals brandspuiten en brandslangen, medische en reddingsuitrustingen enz. en de persoonlijke uitrustingen van het personeel zoals kleding, helmen, gasmaskers enz., van Rijkswege aan de gemeenten, c.q. kringen in bruikleen verstrekt. Deze aanschaffingen zullen over de jaren 1951 t/m 1953 circa f 50 000 000 van het Rijk vergen.

Met de op blz. 4 van het Voorlopig Verslag onder a t/m d genoemde factoren wordt rekening gehouden.

In het beleid van de Regering ten aanzien van de aan de gemeenten toe te kennen vergoedingen is geen wijziging gekomen. Van meet af aan heeft het in het voornemen gelegen de voor de gemeenten uit de bescherming bevolking voortvloeiende extra-kosten van wezenlijke betekenis door een normvergoeding ten laste van het Rijk te brengen. Artikel 26 van het eerste wetsontwerp, dat spreekt van bijdragen ter tegemoetkoming in of tot goedmaking van de gemeentelijke uitgaven, bedoelt niet anders. De terminologie van dit artikel is ontleend aan artikel III van de Wet van 15 Juli 1948, *Staatsblad* no. 1 307, regelende de politiekosten aan gemeenten met gemeentepolitie. Zoals bekend verondersteld mag worden ontvangen deze gemeenten terzake aan de hand van normen uitkeringen, welke bedoelen de politiekosten gemiddeld integraal te vergoeden. Verwezen zij naar het Besluit Vergoeding Politiekosten 1950, *Stb.* 384. Voor de vrees, dat de Regering doelt op vergoedingen, welke of zeer onvoldoende zullen zijn, of te krap of zelfs geheel onvoldoende zullen zijn, behoeft geen aanleiding te bestaan.

In het Voorlopig Verslag wordt vervolgens gevraagd of buiten de in de circulaire van 6 September 1951 genoemde vergoedingen nog Rijksbijdragen of normvergoedingen op ander terrein zullen worden gegeven en zo ja, welke. Terzake mogen de ondergetekenden herhalen, wat zij in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer inzake de wijziging van Hoofdstuk V der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951 mededeelden. Dit kwam hierop neer, dat als gevolg van de bestaande bedrijfsboekhouding bij de gemeentelijke diensten en voorts als gevolg van tal van kleinere uitgaven volgens de thans beschikbare gegevens ongeveer f 0,30 per inwoner, berekend over de gehele periode van de opbouw van de bescherming bevolking, buiten de thans vigerende regeling der Rijksbijdragen valt. Hierbij stonden de ondergetekenden onder meer de kosten voor inrichting van commandoposten en commandovoering voor ogen. Tevens werd medegedeeld, dat wanneer een duidelijk beeld zou zijn verkregen van de werkelijke kosten, welke ten laste van de gemeenten zouden blijven, nader zou moeten worden overwogen, in welke mate herziening van de normvergoedingen voor de toekomst noodzakelijk is.

Zoals de Kamer bereids in de Memorie van Antwoord inzake het ontwerp-wet tot wijziging van Hoofdstuk V der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951 werd medegedeeld, varieert de grootte van de vergoedingen voor commandovoering in de B-kringen van f 800 tot f 6500 en in de A-gebieden van f 4400 tot f 27 000 per jaar. De ondergetekenden zijn er zich van bewust, dat in de grotere A-gemeenten c.q. -kringen niet kan worden volstaan met een H.B.B. en enig toegevoegd personeel en dat daarvoor een apparaat nodig is, in de zin als in het Voorlopig Verslag vermeld.

Zij achten het in vredetijd reeds beschikken over en oefenen in een commandopost noodzakelijk. Tot dusver werden hiervoor geen afzonderlijke vergoedingen geprojecteerd, aangezien aanvankelijk ervan werd uitgegaan, dat in vredetijd met een zeer eenvoudige, weinig kostende accommodatie kon worden volstaan en dat eerst in een later stadium de verdere inrichting ter hand genomen behoefde te worden. In de praktijk is evenwel gebleken, dat mede in verband met de noodzaak tot het houden van oefeningen en het tijdig plaatsen van de verbindingsapparatuur met een dergelijke eenvoudige accommodatie niet kan worden volstaan. Deze ontoereikendheid is mede verwerkt in het hierboven genoemde bedrag van f 0,30 cent per inwoner.

De vergoedingen van opslag en onderhoud van materieel variëren van f 200 tot f 3000 per jaar in de A-gemeenten en van f 200 tot f 800 in de B-kringen. Zoals de ondergetekenden ook reeds mededeelden in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer inzake de wijziging van Hoofdstuk V der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951, is de Regering er van uitgegaan, dat de gemeenten in verschillende dienstgebouwen nog wel enige ruimte kunnen vinden voor deze opslag. De ondergetekenden blijven van mening, dat de moeilijkheden in deze zullen meevallen. Hierbij zij nog opgemerkt, dat over 1951 reeds een uitkering heeft plaats gehad, terwijl er toen nog geen materieel was verstrekt. Overigens geldt ook hier, hetgeen hierboven over het bedrag van f 0,30 per inwoner werd medegedeeld. Een opgave van de uitgaven der grote A-gemeenten voor het opslaan van extra-brandweermaterieel kan in dit stadium bij gebrek aan een deugdelijke toetsing der cijfers, nog niet worden verstrekt.

Op de vraag, welke Rijksbijdragen dan wel normvergoedingen de gemeenten kunnen verwachten voor de gemeentelijke uitgaven wegens propaganda en werving, zij geantwoord, dat het grootste deel der gelden, welke de Stichting B.B.B. ter beschikking staan, zal worden aangewend voor het leggen van de algemene grondslag, het voorbereiden en het verschaffen van materiaal voor de gemeentelijke propaganda. In de gemeenten zullen voor dit doel dus slechts de plaatselijk te maken uitgaven moeten worden gevonden. Het Rijk zal daarvoor geen bijdragen verlenen; voor het voeren van de propaganda en de werving is immers reeds een subsidie aan de Stichting B.B.B. verstrekt. Het is de ondergetekenden bekend, dat de Stichting op haar budget ook voor dergelijke betrekkelijk geringe plaatselijke kosten een bepaald bedrag heeft uitgetrokken.

Terzake van de kosten van registratie overwegen de ondergetekenden aan de gemeenten c.q. kringen de registratiekaarten gratis ter beschikking te stellen, zomede een bepaald bedrag per ingelijfde noodwachter. Het bedrag, hiervoor benodigd, zal te zijner tijd dienen te worden aangevraagd.

De vergoedingen voor de tijdelijke versterking van de gemeentepolitie ten bedrage van f 4 500 000 werden hierboven reeds vermeld.

Over de vergoedingen betreffende de bouw van openbare schuilplaatsen zal in § 2 worden gehandeld. Met betrekking tot steun aan de zelfbescherming zijn geen Rijksbijdragen geraamd. In de artikelen 22 en 23 van het eerste wetsontwerp is als beginsel gesteld, dat de kosten van zelfbeschermingsmaatregelen door de betrokken particulieren zelf moeten worden gedragen, met dien verstande evenwel, dat in geval

van onvermogen de gemeente kan inspringen. Uiteraard is niet te voorzien, welke bedragen dit laatste voor de gemeenten kan medebrengen. Ook ten aanzien van de georganiseerde zelfbeschermingsmaatregelen (blokorganisaties) zijn geen Rijksbijdragen geraamd, vermits de Regering verwacht, dat — evenals in de jaren 1936—1940 het geval was in de luchtbeschermingsblokorganisaties — het particulier initiatief hier veel en in elk geval het nodige zal weten te bereiken.

Aangezien het niet noodzakelijk en in vredetijd niet uitvoerbaar is over te gaan tot werken ten behoeve van de bluswatervoorziening, zal de uitvoering der voorzieningen in het algemeen dienen te worden uitgesteld tot de tijd van paraatheid. Wel is het nodig, dat in de beschermingsplannen der gemeenten c.q. kringen voor deze voorzieningen projecten worden opgemaakt, met een raming van de kosten en de tijdsduur, welke met de uitvoering zal zijn gemoeid, alsmede een volgorde van urgentie. Uit dezen hoofde zijn thans voor de bluswatervoorziening geen rijksbijdragen aan de gemeenten uitgetrokken.

De ondergetekenden zijn van oordeel, dat in het kader van de bescherming bevolking geen andere categorieën van uitgaven dan die in deze paragraaf genoemd zijn, voor een rijksbijdrage c.q. normvergoeding in aanmerking komen. De vraag, tegenover welke maatregelen naar het oordeel der Regering geen rijksbijdrage behoeft te bestaan, geeft de tweede ondergetekende aanleiding te herhalen hetgeen hij reeds eerder bij de parlementaire behandeling van de begrotingswetten voor de dienstjaren 1951 en 1952 heeft gezegd, nl., dat hoezeer de bescherming bevolking ook onderdeel is van de nationale verdediging en daaruit voortvloeit de verplichting voor het Rijk om de uit de bescherming bevolking voortvloeiende extra-kosten der gemeenten te vergoeden — terzake waarvan de meer besproken normvergoedingen in het leven zijn geroepen — dit toch niet meebrengt dat het Rijk elke door de gemeente ten behoeve van de bescherming bevolking te maken kosten, hoe gering ook, heeft te vergoeden. Het gaat om de gemiddelde vergoeding van de extra-kosten van wezenlijke omvang.

De in de *Handelingen* — Tweede Kamer 1951—1952, blz. 2378, bedoelde „enige meerdere armslag” heeft betrekking op hetgeen hierboven omtrent het bedrag van f 0,30 per inwoner is medegedeeld, hetgeen meer in het bijzonder slaat o.a. op de uitgaven der gemeenten ten behoeve van de inrichting van commandoposten, de commandovoering en de opslag van materieel. Het vaststellen van een objectieve vergoeding, die in alle plaatselijke kosten voorziet, is moeilijk zo al niet onmogelijk, aangezien — en dat geldt ook voor onderhoud en opslag van materieel — de plaatselijke verschillen zeer groot zijn. Zo heelt men in de ene gemeente voor zeer weinig kosten de beschikking kunnen krijgen over een uitstekend voor een commandopost geschikt gebouw, terwijl het verkrijgen daarvan in andere gemeenten grote moeilijkheden oplevert en aanzienlijke uitgaven vordert. Evenzo komt het voor, dat met enig overleg in de ene plaats bij gemeentelijke instellingen voldoende opslagruimte voor het door het Rijk ter beschikking gesteld materieel kan worden gevonden, terwijl de opslag in andere gemeenten niet dan met betrekkelijk hoge kosten kan worden geëffectueerd. Evenals dit in artikel 8 van het Besluit Vergoeding Politiekosten 1950 is voorzien, zal de regeling ex artikel 26 van het eerste wetsontwerp een hardheidsclausule moeten bevatten, welke in bijzondere gevallen een aanvullende uitkering mogelijk maakt.

Uitdrukkelijk willen de ondergetekenden tenslotte er nog eens op wijzen, dat hetgeen zij in deze Memorie mededelen ten opzichte van de financiële aspecten der bescherming bevolking, gelezen moet worden met inachtneming van dit voorbehoud, dat zij, nu het einde van het optreden van het huidige Kabinet in het nabije verschiet ligt, uiteraard het daarna optredende Kabinet niet kunnen binden. Wellicht kunnen de financiële aspecten der bescherming bevolking beter definitief naar voren worden gebracht bij de behandeling van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1953 dan wel bij de behandeling van het ontwerp van wet ter bekrachtiging van de algemene maatregel van bestuur, bedoeld in artikel 26 van het ontwerp van Wet bescherming bevolking.

§ 2. Met betrekking tot de onder a t/m f gestelde vragen mogen de ondergetekenden het volgende mededelen:

a. In de A-gemeenten is nog niet met de bouw van openbare schuilplaatsen een aanvang gemaakt. Het ligt echter wel in de bedoeling dit jaar nog met de bouw te beginnen.

b. Voor de bouw van openbare schuilplaatsen komen de volgende B-gemeenten in aanmerking: Alkmaar, Ede, Gouda, Nijkerk, Oss, Sliedrecht en Woerden.

c. De ondergetekenden achten het aantal van 100 000 personen niet te gering. Verwezen zij naar de, ook in het Voorlopig Verslag aangehaalde, mededelingen in de Tweede Kamer (*Handelingen*—Tweede Kamer, Zitting 1951—1952, blz. 2376).

d. De kosten van openbare schuilplaatsen worden thans geraamd op ruim f 13 000 — voor een schuilplaats voor 50 personen, en op een bedrag, lopende tegen f 20 000 voor een schuilplaats van 100 personen. De kosten zullen de gemeenten integraal worden vergoed.

e. Het ligt nog steeds in de bedoeling voor 50 000 personen openbare schuilplaatsen nabij drukke verkeerspunten te laten bouwen en voor 50 000 personen schuilgelegenheid te vinden door een verplichting tot openstelling bij luchtalarm van kelderruimten in grote gebouwen van hechte constructie.

Met betrekking tot laatstbedoelde schuilgelegenheden merkten de ondergetekenden op, dat het niet noodzakelijk is, reeds thans terzake voorzieningen, die financiële gevolgen met zich brengen, te treffen. Dit kan worden uitgesteld tot de tijd van paraatheid. Wel is het nodig, dat in de beschermingsplannen voor deze projecten voorzieningen worden opgemaakt met een raming van de kosten en van de tijdsduur, welke met de uitvoering zal zijn gemoeid, zomede van de volgorde van urgentie.

f. Het bedrag van f 5 miljoen zal dienen te worden verhoogd tot f 11 200 000. Ook hieromtrent zal het volgende Kabinet hebben te beslissen.

Het overleg van de tweede ondergetekende met de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting heeft er toe geleid, dat het probleem van de schuilgelegenheid bij nieuwbouw in studie zal worden genomen, waartoe inmiddels een Commissie in het leven is geroepen. Deze Commissie zal op korte termijn moeten rapporteren over de mogelijkheden van voorzieningen van schuilgelegenheid bij nieuwbouw en de daaraan verbonden financiële consequenties.

§ 3. Het is de ondergetekenden duidelijk, dat met betrekking tot de positie van de Minister-President en de in artikel 4 van het eerste ontwerp vereiste overeenstemming tussen de Minister van Binnenlandse Zaken en andere belanghebbende Ministers soortgelijke opmerkingen op haar plaats zijn, als gemaakt werden in § 2 van het Voorlopig Verslag over wetsontwerp no. 1539. Zij menen te dezer plaatse dan ook in de eerste plaats te kunnen verwijzen naar hetgeen de eerste ondergetekende reeds bij de Memorie van Antwoord naar aanleiding van genoemd verslag ter kennis van de Kamer bracht. Naar aanleiding van de opmerking, dat in genoemd verslag geen antwoord is vervat op de vraag, hoe uit *de wet* zal zijn te lezen, dat

onder „Minister-President” moet worden verstaan de Raad van Ministers, zij herhaald, dat een wetsduiding omtrent dit punt niet wenselijk wordt geacht teneinde de staatsrechtelijke groei van het ambt van Minister-President niet te forceren.

§ 4. Zoals reeds in de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer werd medegedeeld, bestaat bij de ondergetekenden bezwaar tegen de vereenvoudiging van de beroepsprocedure, in diër voege, dat de Commissaris van de Koningin in hoogste ressort zou beslissen. De zeer grote belangen, die hier voor betrokkenen op het spel kunnen staan, eisen eenheid van jurisprudentie en deze kan slechts gewaarborgd worden door de mogelijkheid van beroep op een centrale instantie. In het licht van deze belangen kunnen de ondergetekenden de aan de behandeling in tweede ressort verbonden administratieve arbeid niet als onnodig beschouwen.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
BEEL.

De Minister zonder Portefeuille,
TEULINGS.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeling van dit antwoord aan de Kamer haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 18den Juni 1952.

TJALMA
DE VOS VAN STEENWIJK
VAN LIESHOUT
DE JONG.